

RÄTANSBYN KRAFTLEDNING

Arkeologisk utredning, etapp 1
Rätans socken
Bergs kommun
Jämtlands län
2019

Maria Björck

RÄTANSBYN KRAFTLEDNING

Arkeologisk utredning, etapp 1

Rätans socken
Bergs kommun
Jämtlands län
2019

Rapport 2020:01
Maria Björck

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se.

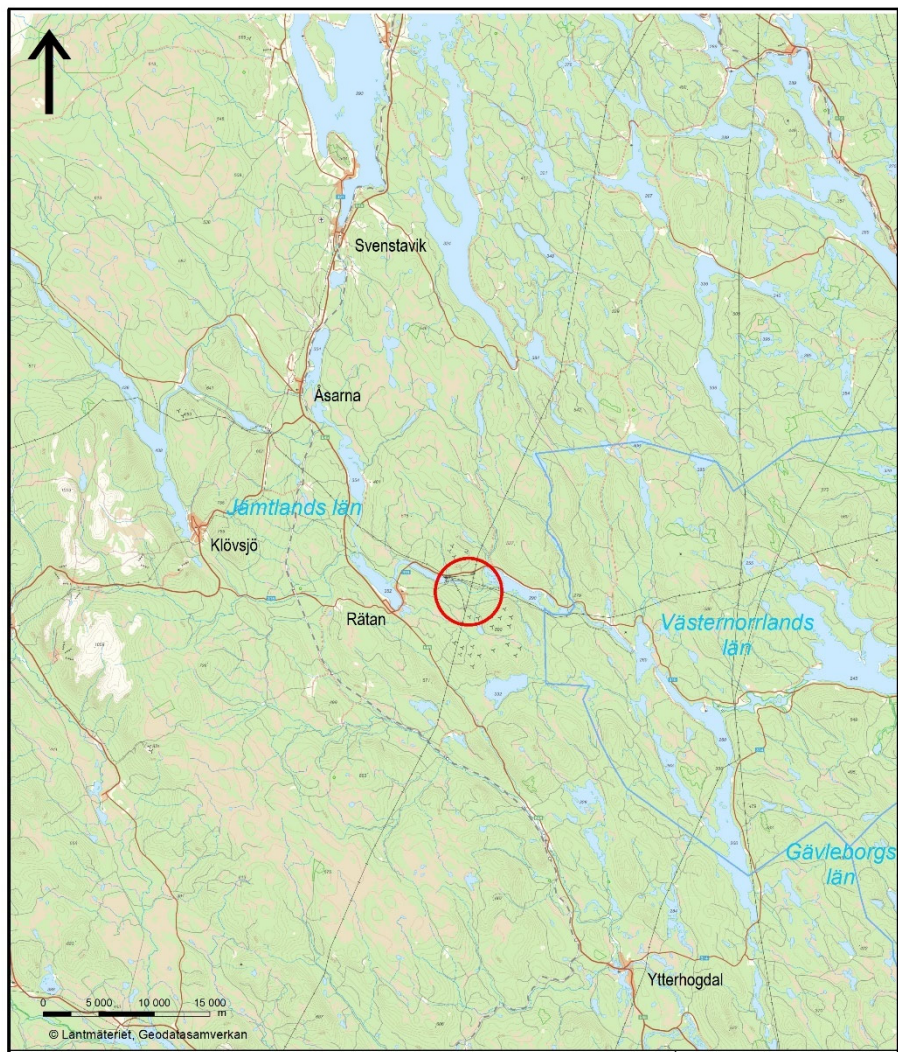
Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butiken@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:
Länsmuseet Gävleborg
Box 746, 801 28 Gävle
Tel 026-65 56 00
www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2020
Omslagsbild: Kraftledningsgata: Maria Björck
Staten har rätt att sprida dokumentationsmaterialet och rapporten enligt CC BY-licens. Lantmäteriverkets kartor omfattas ej av denna licens.
Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.
ISSN 0281-3181
Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Målsättning och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	7
Resultat.....	7
Förslag på vidare åtgärder.....	8
Administrativa uppgifter.....	8
Bilaga.....	9

Figur 1. Översiktskarta med utredningsområdet markerat.

SAMMANFATTNING

Svenska Kraftnät AB planerar att bredda en 3,5 km lång ledningsgata, riva en cirka 3,5 km lång kraftledningsgata samt göra ytterligare några mindre kraftledningsåtgärder vid Brattforsen öster om Rätansbyn, Rätans socken, Bergs kommun, Jämtlands län. Läns museet Gävleborg har efter beslut av Länsstyrelsen Jämtlands län (431-5384-2019) utfört en arkeologisk utredning, etapp 1, inför dessa åtgärder.

I utredningen påträffades tre kolbottnar efter resmilor (L2020:334, L2020:236 och L2020:338). Kolbottnarna har statusen *övrig kulturhistorisk lämning*. För att skydda kolbottnarna markerades dessa ut med gulsvarta kulturmiljöband.

Den västra delen av ett fångstgropsystem (Rätan 138:1) berörs direkt av breddningen av en befintlig kraftledningsgatan. För att skydda fångstgropsystemet märktes den berörda delen ut med gulblå fornlämningsband.

Läns museet Gävleborg anser att man i möjligaste mån bör undvika lämningarna vid kraftledningsåtgärderna, om detta inte är möjligt bör lämningarna undersökas och dokumenteras.

Det är Länsstyrelsen Jämtlands län som fattar beslut om vidare åtgärder.

INLEDNING

Läns museet Gävleborg har efter beslut av Länsstyrelsen Jämtlands län (431-5384-2019) utfört en arkeologisk utredning, etapp 1, vid Brattforsen öster om Rätansbyn, Rätans socken, Bergs kommun, Jämtlands län. Utredningen var föranledd av att Svenska Kraftnät AB planerar att bredda en 3,5 km lång kraftledningsgata, riva en cirka 3,5 km lång kraftledning, samt byggnation av några mindre kraftledningsåtgärder. I utredningen ingick även att vidta skyddsåtgärder för delar av ett fångstgropsystem (Rätan 138:1) som direkt berörs av arbetsföretaget.

Utredningen gjordes mellan den 14 och 16 oktober 2019 av Maria Björck och Inga Blennå. Kostnadsansvarig var Svenska Kraftnät AB.

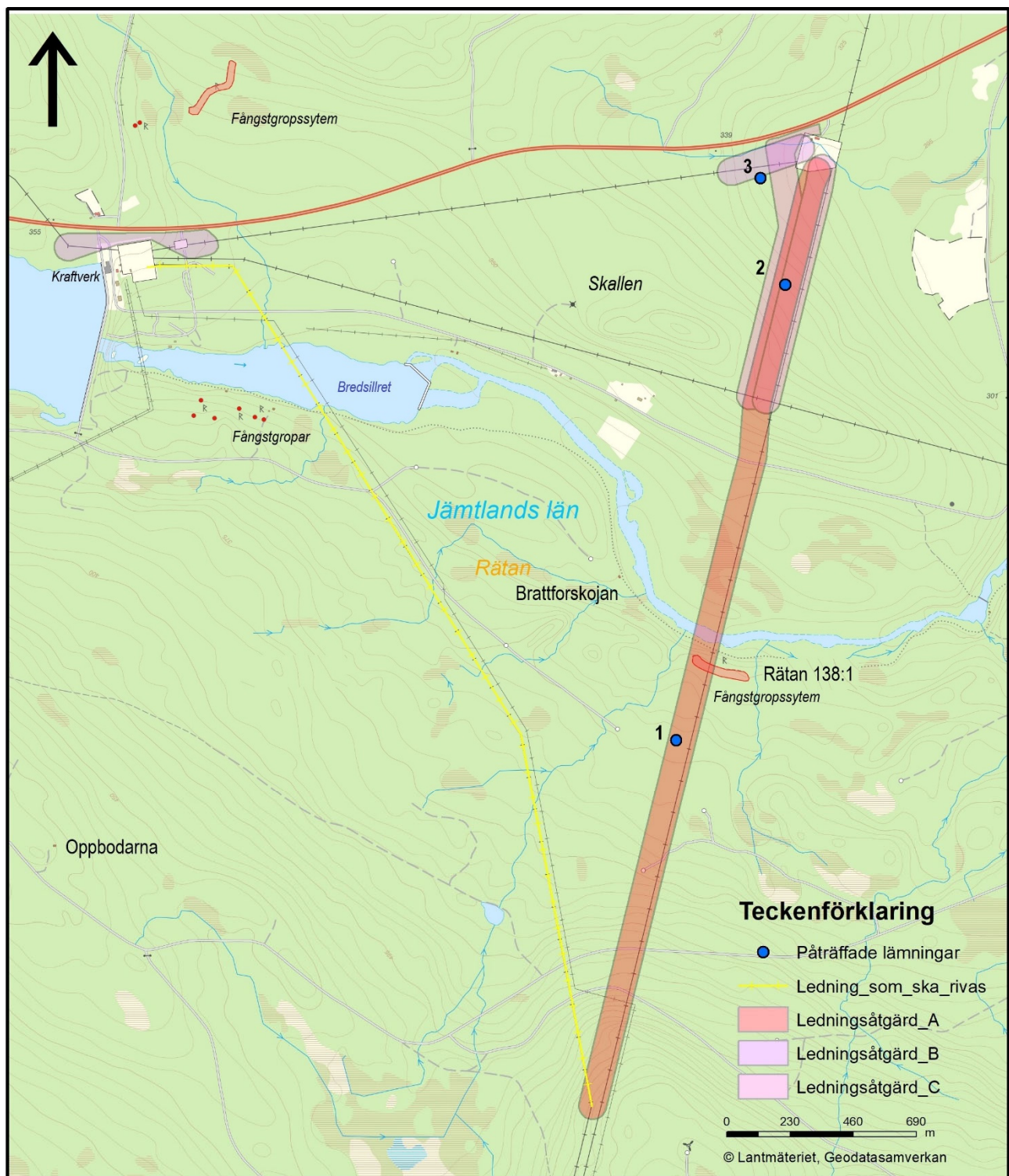
MÅLSÄTTNING OCH METOD

Målsättningen med utredningen var att avgöra om det finns okända fornlämningar som berörs av arbetsföretaget. Målsättningen var även att ta fram skyddsåtgärder för fångstgropsystemet Rätan 138:1 (L1946:868).

Inför utredningen gjordes en kartstudie av Ekonomiska kartan och en genomgång av terrängskuggningen. I terrängskuggningen noterades gropliknande formationer som skulle kunna utgöra fångstgropar. Över dessa skapades en shape-fil som sedan lades in i handdatorn som användes vid utredningen.

Samtliga ytor där kraftledningsåtgärder planeras har utretts okulärt. Den del av fångstgropsystemet som berördes av åtgärderna har märkts ut med gulblå fornlämningsband. Även de fångstgropar som låg i befintlig kraftledningsgata markerades. De lämningar som klassas som övriga kulturhistoriska lämningar har märkts ut med gulsvarta kulturmiljöband.

Nya lämningarna har registrerats i Riksantikvarieämbetets Fornreg.

Figur 2. På fastighetskartan är samtliga ledningsåtgärder och ledningen som ska rivas markerade. Det är dessa åtgärder som utretts arkeologiskt. Nya lämningar (1-3) och fångstgropssystemet är markerat i kartan.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet ligger både norr och söder om älven Ljungan som bland annat förbinder sjöarna Rätanssjön och Handsjön. Utredningsytorna ligger mellan cirka 300 och 400 meter över havet. Marken utgörs främst av kuperad moränmark, men det förekommer även mindre sandiga områden. Det finns även en del blötmarker och bäckar, bland annat Moränesbäcken.

Fornlämningsmiljön i området utgörs främst av fångstgropar med det finns även stenåldersboplatser och blästplatser. Merparten av fornlämningarna finner man i nära anslutning till Ljungan. Inom utredningsområdet finns sedan tidigare endast en känd fornlämning, vilken är ett fångstgropssystem (Rätan 138:1), bestående av 10 fångstgropar. Fångstgropar är en fångstanläggning för älg/ren. Denna typ av fångstmetod har använts från stenålder till år 1864 då fångstgropar förbjöds i jaktvårdslagen.

RESULTAT

Inga lämningar påträffades i den kraftledningsgata som ska rivas. I den kraftledningsgata som ska breddas påträffades tre kolbottenar efter resmilor (L2020:334, L2020:236 och L2020:338), se bilaga. Statusen på kolbottenarna är *övrig kulturhistorisk lämning*.

Den del av fångstgropssystemet (Rätan 138:1) som berörs av den nya kraftledningsgatan märktes ut med gulblå fornlämningsband, cirka 10 meter ut från fångstgropssystemets ytterkant. Det låg även två fångstgropar i befintlig kraftledningsgata. Då det inte fanns några träd att sätta fornlämningsband i, togs störar och placerades i centrum av groparna, som sedan markerades med fornlämningsband. Fångstgroparna består förutom av själva gropen ofta av en vall. Även marken mellan fångstgroparna är fornlämning.

*Figur 3. Kolbotten, L2020:338, är markerad med gulsvarta kulturmiljöband.
Foto: Maria Björck.*

Figur 4. I förgrunden är en av fångstgroparna i befintlig kraftledningsgata markerad med fornlämningsband. I bakkant ses den västra delen av fångstgropssystemet som markerats med band till en yta. Det är bara en mindre del av denna markering som är synlig i bilden. Foto: Maria Björck: taget från öster.

FÖRSLAG PÅ VIDARE ÅTGÄRDER

Om det är möjligt bör både kolbottnarna och fångstgropssystemet undvikas vid byggnationen. Även marken mellan fångstgroparna klassas som fornlämning.

Om detta inte är möjligt bör kolbottnarna dateras och dokumenteras och delar av fångstgropssystemet bör undersökas och dateras. Lämningarna kan behövas märkas upp på nytt då märkbanden bleknar och kan gå av efter några år.

Det är Länsstyrelsen Jämtlands län som fattar beslut om vidare åtgärder.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-5384-2019

Beslutsdatum: 2019-10-04

Länsmuseet Gävleborgs dnr: 944/320

Uppdragsgivare: Svenska Kraftnät AB

Undersökningstid: 14 till och med 16 oktober 2019

Projektledare: Maria Björck

Personal: Maria Björck och Inga Blennå

Socken: Rätan

Kommun: Berg

Koordinater: N6927100 E482850

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Exploateringsyta: ca 70 ha

Fynd: Inga fynd påträffades

BILAGA

Nr	Beskrivning	Status
1 L2020:334	Kolbotten efter resmila, rund, 16 m diam. Omgges av en vall, 2 m br och 0,3 m h. Kring vallen ställvis stybbränna. Flack N-sluttande sandmark (skogsmark, granskog)	Övrig kulturhistorisk lämning
2 L2020:336	Kolbotten, troligen rund, minst 14 m diam, omges ställvis av stybbgropar, 2x1 m och 0,2 m dj. Kolbottnen är svår att se pga. tät vegetation av gran och björk. Plan sandig moränmark (skogsmark, barrskog)	Övrig kulturhistorisk lämning
3 L2020:338	Kolbotten efter resmila, rund, 15 m diam. Omgges av en vall, 3 m br och 0,2 m h. ÖSÖ-sluttande sandig moränmark (skogsmark, tät granskog)	Övrig kulturhistorisk lämning
Rätan 138:1	Fångstgropsystem, 230 m l (VNV-ÖSÖ), bestående av 10 fångstgropar.	Fornlämning

Tabell över berörda lämningar.

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE · TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE